

Dnr: Skolforskningsinstitutet 2025/44

Utbildningsdepartementet

Yttrande över betänkandet Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19)

Skolforskningsinstitutet tackar för möjligheten att svara på denna remiss, och väljer primärt att kommentera det som ligger närmast myndighetens kärnverksamhet. Skolforskningsinstitutet ska bidra till att de verksamma inom skolväsendet ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisning med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt.

Sammanfattningsvis välkomnar Skolforskningsinstitutet utredningens betoning på att undervisning ska utvecklas både genom vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och instämmer i att det finns ett behov av att stärka lärarnas möjligheter att pröva, dokumentera och dela sin undervisningspraktik på ett systematiskt sätt. Det är särskilt positivt att utredningen synliggör vikten av forskningslitteracitet och ett vetenskapligt förhållningssätt i läraryrket, och att undervisning utformas på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Skolforskningsinstitutet understryker också betydelsen av skolmyndigheternas gemensamma förståelse och användning av skolväsendets begreppsapparat.

Skolforskningsinstitutet välkomnar förslaget att regeringen bör utreda hur ett förstärkt stöd för lärare om undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kan tillgängliggöras och i det beakta de initiativ och uppdrag som är under genomförande på skolmyndigheterna¹, Riksrevisionen² och Statskontoret³.

¹ T.ex. Uppdrag om en gemensam plattform för skolforskningskommunikation (dnr 2025/30)

² <https://www.riksrevisionen.se/granskningar/pagaende-granskningar/skolans-vetenskapliga-grund.html> (hämtad 2025-06-13)

³ <https://www.statskontoret.se/pagaende-uppdrag/gora-en-oversyn-av-vissa-skolmyndigheters-uppgifter-och-ansvar/> (hämtad 2025-06-13)

Synpunkterna vi lämnar nedan rör främst det föreslagna uppdraget att ta fram och tillgängliggöra exempel på god undervisning baserade på beprövad erfarenhet, eftersom Skolforskningsinstitutet utpekas som möjlig aktör där (s. 167 och framåt), samt begreppen vetenskaplig grund respektive beprövad erfarenhet.

Ett nytt system för att ta fram och tillgängliggöra exempel på god undervisning i olika ämnen

Skolforskningsinstitutet har i dag i uppdrag att ta fram systematiska och andra forskningssammanställningar med god vetenskaplig kvalitet samt att utlysa och fördela forskningsmedel till praktiktäna forskning utifrån att undervisningen ska vila på vetenskaplig grund enligt 1 kap. 5 § skollagen (2010:800). Utredningens aktuella förslag rör dokumentation och spridning av exempel på undervisningspraktik grundad på beprövad erfarenhet enligt samma paragraf – en uppgift vars samordning utredningen föreslår att lägga på antingen Skolverket eller Skolforskningsinstitutet.

Ansvar för framtagande, validering och tillgängliggörande av beprövad erfarenhet, är ett stort och mycket viktigt uppdrag som kan bidra till ökad undervisningskvalitet till gagn för barns och elevers lärande och utveckling. Skolforskningsinstitutet uppskattar att utredningen ser betydelsen av att arbetet görs i samverkan mellan skolmyndigheter för att finna rätt arbetsfördelning för att möjliggöra att lärare får tillgång till ändamålsenliga och användbara exempel på god undervisning inom olika områden.

Vetenskaplig grund

Vetenskaplig grund i relation till lärarprofessionen handlar, utifrån Skolforskningsinstitutets nyckelbegrepp som utredningen refererar till som fotnot 111, om vad forskningen säger: ”Det gäller både ämnesinnehållet och undervisningen, det vill säga det handlar om vad forskningen säger inom de ämnesområden som läraren undervisar i, och om hur denna undervisning bäst kan utformas för att främja barns och elevers utveckling och lärande.”⁴

I utredningen (s. 162) definieras vetenskaplig grund som: ”sådan kunskap som har tagits fram genom en större mängd systematisk forskning som studerat ett fenomen med en adekvat och bred uppsättning metoder, där

⁴ Fotnot 111 i utredningen: www.skolfi.se/forskningssammanställningar/nyckelbegrepp/ (hämtad 2024-08-24)

flera av varandra oberoende forskare systematiskt samlat och värderat evidens, där det finns en övergripande konsensus om hur man kan förstå och förklara empirin samt där det finns en grund för generaliseringar och där man i möjligaste mån kan göra förutsägelser utifrån tillgängliga förklaringsmodeller.”

Skolverket, SPSM, Skolinspektionen och Skolforskningsinstitutets myndighetschefer har i en uppdragsbeskrivning till det gemensamma skolmyndighetsnätverket inom forskningskommunikation och forskningsanvändning uppdragit att bland annat arbeta med en ”tydlig och samstämmig begreppsanvändning inklusive benämningar på sammanställningar”⁵. Skolforskningsinstitutet menar att det är viktigt att fortsätta detta arbete så att aktörer utgår från en gemensam begreppsapparat. I det arbetet är bland andra begreppet vetenskaplig grund viktigt och bör diskuteras vidare utifrån bland annat ovan nämnda definitioner för att säkra en gemensam förståelse och användning. I arbetet bör flera aspekter beaktas, såsom hur övrig relevant skol- och professionsforskning som faller utanför utredningens definition bidrar till kunskap; hur forskning i liten skala kan göra det; hur hermeneutiskt orienterad forskning bidrar; och hur en pluralism av forskningsinsatser bidrar till kunskaper som ger stöd åt lärares komplexa didaktiska och pedagogiska val.

Beprövad erfarenhet

Skolforskningsinstitutet ser positivt på att kriterier som systematik, volym, dokumentation och kollegial reflektion betonas vad gäller beprövad erfarenhet. Det är dock avgörande att inte innebörden urholkas i praktiken. Om en metod ska betraktas som exempel på god undervisning behöver det finnas dokumentation som visar både hur metoden har prövats i olika kontexter, att resultaten har utvärderats systematiskt, och att det finns en överensstämmelse med forskningsläget.

Skolforskningsinstitutet vill dock lyfta fram att det är mycket viktigt att riktlinjer och undervisningsstrategier ses som stöd för de professionellas pedagogiska och ämnesdidaktiska val utifrån den komplexa undervisningskontexten snarare än som något som alltid ska följas oberoende av sammanhanget.

Vidare vill Skolforskningsinstitutet understryka att exempel på god undervisning kräver hög kompetens och noggrant framtagna

⁵ Uppdragsbeskrivning till Skolmyndighetsnätverket inom forskningskommunikation och forskningsanvändning (dnr 2025/13)

bedömningskriterier, transparens i urvalsprocessen och kvalitetssäkring. Det kräver också löpande revideringar då praktik och forskningsläge utvecklas och förändras. Det är fördelaktigt att arbetet föregås av ytterligare utredning och Skolforskningsinstitutet föreslår utöver det någon form av försöksverksamhet för att identifiera hur råd till lärare bör tas fram och kommuniceras inom specifika områden. En försöksverksamhet skulle också möjliggöra utvärdering av hur lärare använder undervisningsexempel och vilka konsekvenserna blir för elevers lärande.

Skolforskningsinstitutets välkomnar att utredningen föreslår en samverkan mellan myndigheter – och att en av dem pekas ut som samordnande. Oavsett hur stor del av uppdraget som faller på Skolforskningsinstitutet förutsätter det tillskott av resurser och ett förtydligande uppdrag i instruktion eller på annat sätt.

Kommunikation

Det finns redan idag flera spridda uppdrag och andra initiativ för att tillgängliggöra och kommunicera undervisningsexempel, både inom och utanför den statliga myndighetssfären. Det är därför angeläget att den föreslagna satsningen kompletterar redan befintliga insatser – och relaterar till övrigt på skolmyndigheternas webbplatser på ett överskådligt vis. Även i detta ser Skolforskningsinstitutet positivt på en samverkan mellan myndigheter för målgruppernas bästa i enlighet med det samarbete som redan finns inom forskningskommunikation (se fotnot 5). Det är också viktigt att satsningarna inte enbart bygger på samverkan mellan skolmyndigheterna, utan mellan skolmyndigheterna, forskare, lärare och övriga verksamma.

I detta ärende har direktör Christina Månberg beslutat efter föredragning av institutets vetenskaplige ledare professor Jesper Sjöström och kanslichef Maria Edenholm Oscarson.

För Skolforskningsinstitutet

Christina Månberg, direktör